

Fredrikshäll / Gammelgården

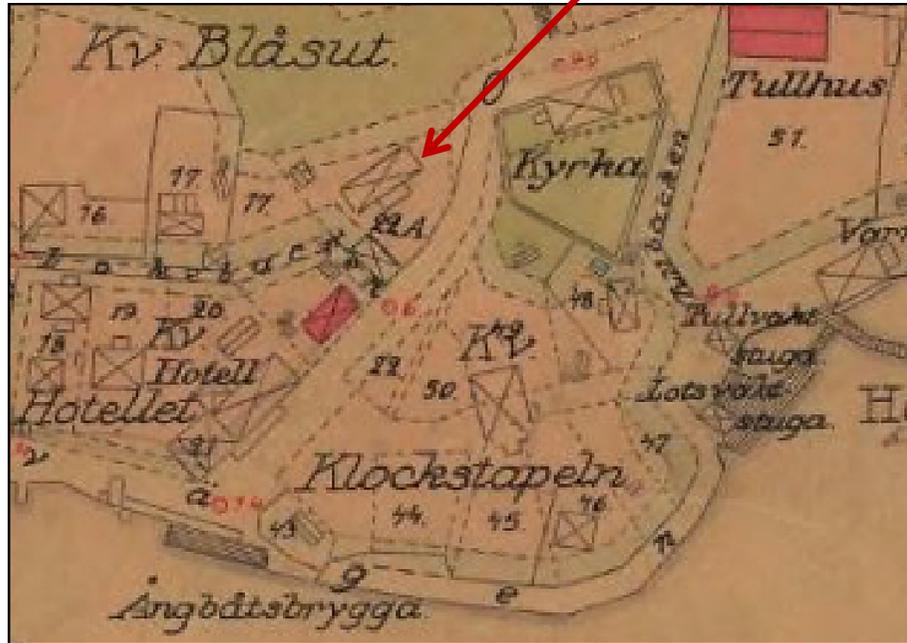
Omfattar:

- 1 Fredrikshäll byggs.
- 2 Fredrikshäll som familjebostad och pensionat.
- 3 Donationen från familjen Söderlund till Svenska kyrkan.
- 4 Dalarö församling tar över fastigheten.

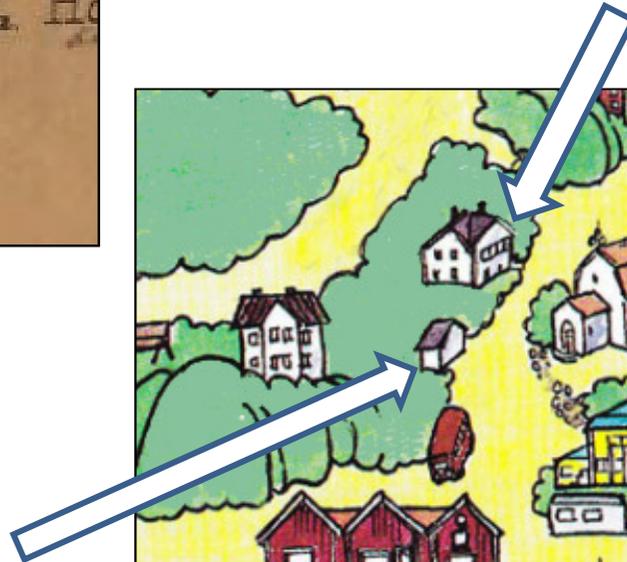
Dalarö 1:121, Jordeboksnummer 229, Stg 53, Kvarter Blåsut, Odinsvägen 5.

Fredrikshäll / Gammelgården, Odinsvägen 5.

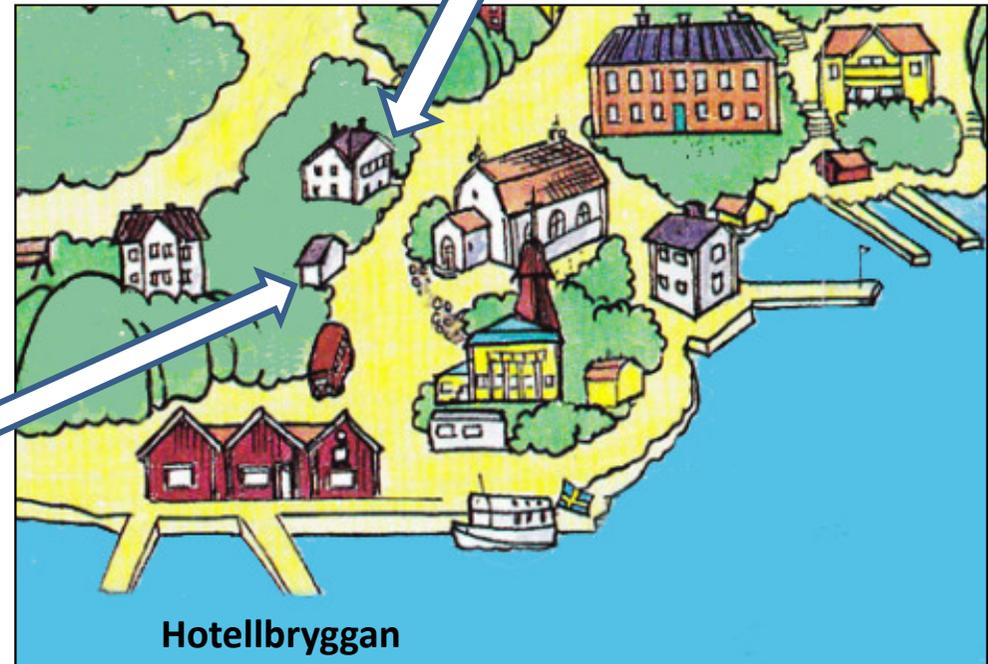
Karta från 1911.

Handelsboden / Affärshuset

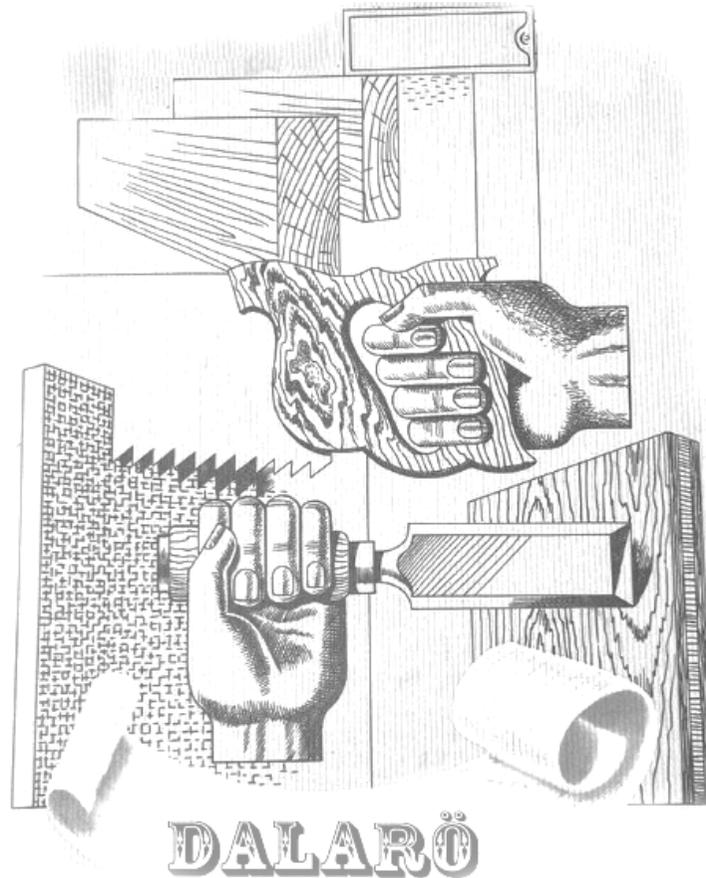
Fredrikshäll / Gammelgården

Hotellbryggan

1

Fredrikshäll byggs.

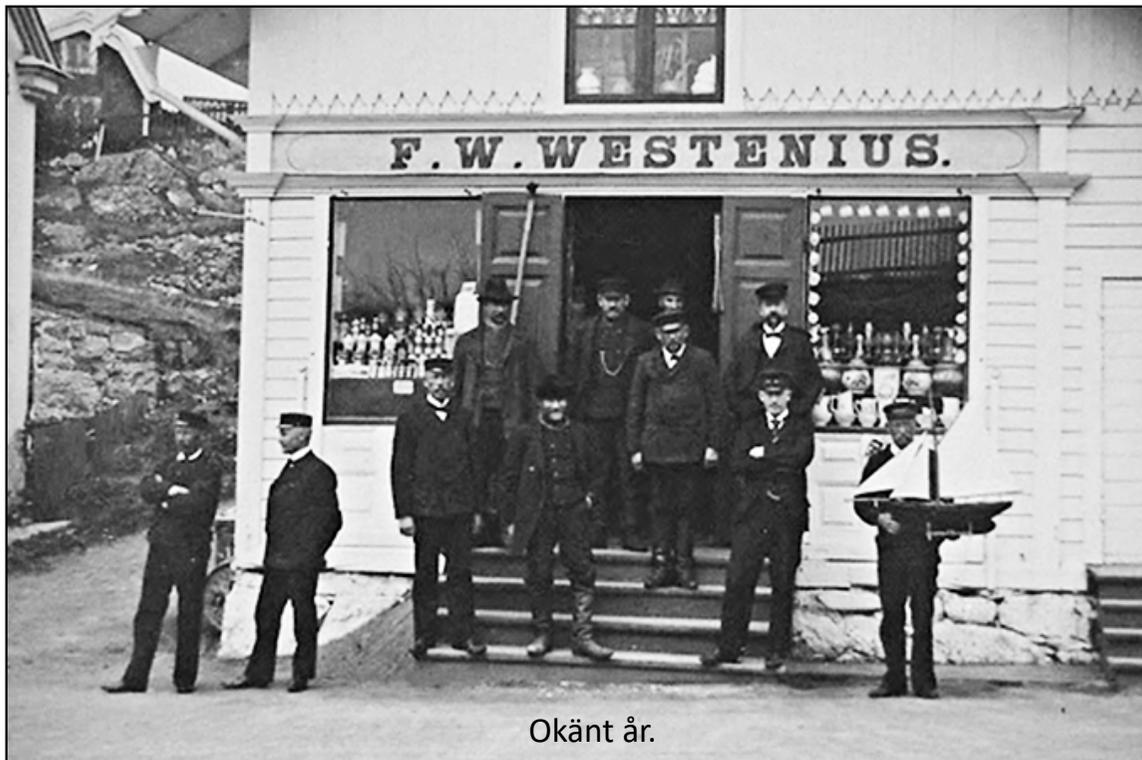
Fredrikshäll byggdes av familjen Westenius.

Familjen Westenius, Fredrik (1834 - 1873) och Josefina (1830 - 1912) hade 1858 förlorat sin handelsrörelse i Öregrund vid en brand och sökte Credit för att öppna en ny handelsbod i Stockholm.

På Dalarö fanns då Nils Fredrik Blomberg, som drivit handelsboden på Dalarö under ett år. Han drabbades 1859 av en elakartad förkylning som övergår i lunginflammation och han avlider 38 år gammal. Blomgren har skulder till kryddhandlare Anders Magnus Brink som tar över handelsboden.

Brink erbjuder 1860 familjen Westenius att på goda villkor ta över handelsboden på Dalarö och på hösten anländer Fredrik och Josefina Westenius med sina barn till Dalarö för att driva handelsboden.

Kundkretsen var fastboende på Dalarö och sommargäster samt öbor från Ornö, Muskö, Utö, Nämdö, Gålö och närliggande gårdar.

Okänt år.

Vi benämner nu det lilla huset som tidigare kallades handelsboden som *Affärshuset* vid Odinsvägen.

I *Stenhuset* som låg mellan Dalarö gästgiveri och deras *Affärshus* vid Odinsvägen hyrde familjen Westenius en lägenhet i 10 år, innan de kunde bygga ett eget hus, *Fredrikshäll*. Tre av familjens barn är födda i *Stenhuset*.

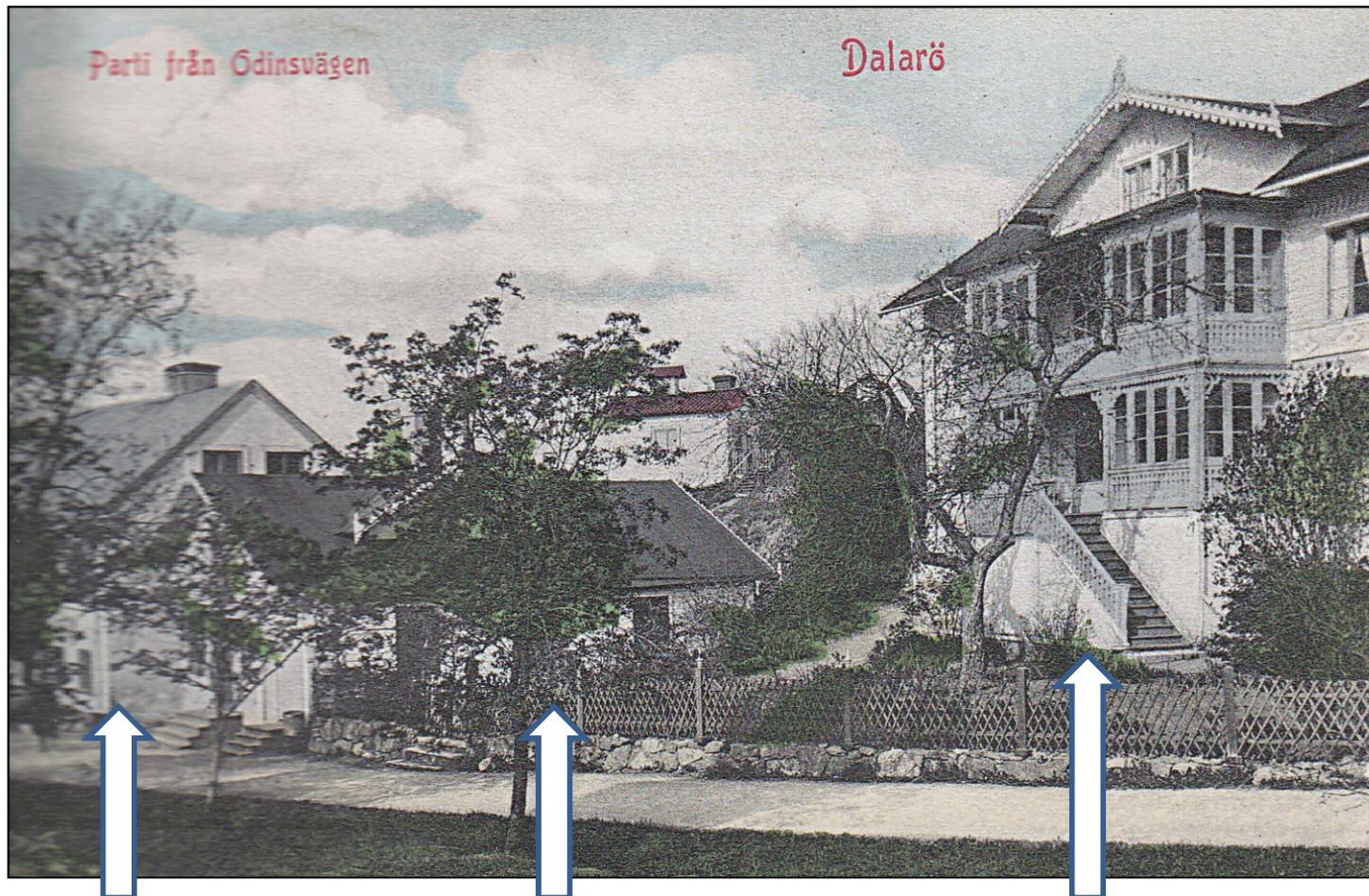
Stenhuset

Affärshuset

Familjen Westenius planerar 1865 att bygga ett eget bostadshus på granntomten till *Affärshuset*.

Det fanns troligtvis sedan tidigare ett mindre hus på granntomten till *Affärshuset* som familjen Westenius köpte av fru Berg på Smådalarö 1865.

Efter att ha tjänat pengar under goda år i *Affärshuset* påbörjar Westenius år 1866, på den nyköpta intilliggande tomtmarken uppförandet av *Fredrikshäll*, som bostad åt familjen och som pensionat, ett hus som innefattade 15 rum och 3 kök. Huset blev inflyttningsklart 1869.

Stenhuset

Affärshuset

Fredrikshäll

1905.

Före 1890.

**Grinden där damen står är entrén till *Fredrikshäll*, nuvarande *Gammelgården*.
Troligtvis är det Josefina Westenius som står vid grinden och tittar ut mot Odinsvägen.**

Byggnaden längst bort är *Dalarö Gästgiveri*. Byggnaden uppfördes 1638 – 1639. Det mesta av hotellet förstördes vid den stora branden 1890, men återuppbyggdes efter ett par år. Kallades då för *Dalarö Hotell*.

Byggnaden bakom hästen är *Kommendanthuset/Stenhuset*. Byggnaden uppfördes 1810 av Carl Peter Blom på gårdsplanen till *Dalarö Gästgiveri* och var troligen Dalarös första hyreshus.

Både *Dalarö Hotell* och *Kommendanthuset/Stenhuset* revs 1965.

Huset närmast är handlaren Nils Fredrik Blombergs *Handelsbod* som senare övertogs av handlaren Fredrik Westenius då Blomberg insjuknade.

Stora delar av huset hyrdes ut, men det fanns gott om plats för Fredrik, Josefina och deras fem barn, Alice – Ingegerd – Hugo – Mimmi – Signe.

Fredrik avlider fyra år senare, 1873 och Josefina ärver då *Fredrikshäll* och *Affärshuset* som hon innehar till ca 1908. Josefina avlider 1912 i en ålder av 82 år.

1908 blir bröderna Hedengren och fru Sonja Brodin ägare.

Fredrikshäll används nu för uthyrning och som pensionat fram tills det att Dalarö församling övertar fastigheten 1969. *Affärshusets* vidare öde är en annan berättelse.

2

Fredrikshäll som familjebostad och pensionat.

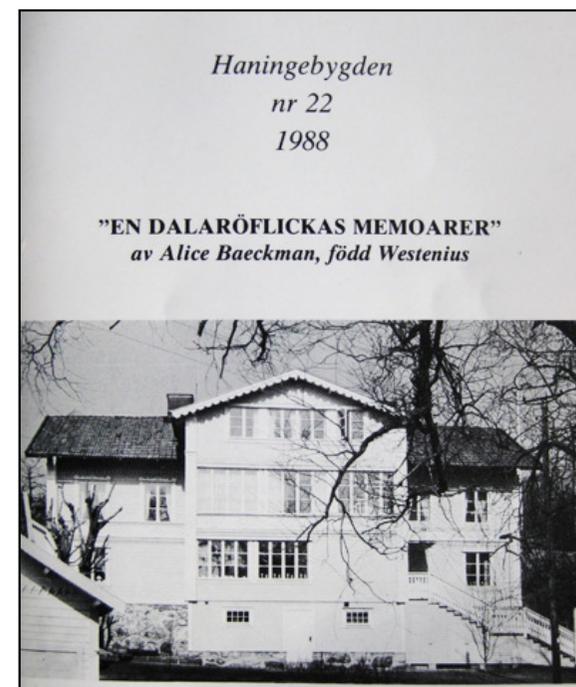
Uthyrning av rum i Villa *Fredrikshäll* började troligtvis direkt efter inflyttningen 1869 och pågick antagligen hela den tid som Josefina Westenius ägde fastigheten, det vill säga fram till ca. 1908, vilket blir nästan 40 år. Utöver uthyrning fanns mathållning att tillgå.

Sammanfattning från memoarer skrivna i juni 1935 av Alice Westenius, gift Baeckman, 1857 - 1939.

"EN DALARÖFLICKAS MEMOARER":

- Vårt hus, gamla kära *Fredrikshäll*, var ett stort pensionat på sommaren, det var mycket att iordningställa och det behövdes mycket möbler till bl.a. de fyra vindsrummen. Inför middagarna iordningställdes det dukade bordet.
- Mamma Josefina hyrde ut nästan hela villan, nästan alla 15 rummen, samt del i verandan.
- Familjen behöll alltid en liten våning på tre rum och kök, sängkammare, sal och ett rum för bokhållaren.
- Den lilla salen var mycket hemtrevlig med piano, stolar, bord m.m. och mor hade av det ena fönstret låtit göra glasdörrar och en trappa ut på tomten.

"En Dalaröflickas memoarer"
finns även som DHF:s artikel nr A402.

Två av döttrar var i vuxen ålder verksamma på Dalarö.

Ingegerd Westenius,
innehavare av I. Westenius
Bok- & Pappershandel på Dalarö.

Mimmi Westenius
verksam inom Dalarö privatskola
åren 1910 - 1935.

Westenius Bok- och Pappershandel var en central förmedling av tjänster runt sekelskiftet 1900.

I detta hus på Övre Tegnérsvägen 3 inrymdes en privatskola under ledning av lärarinnan Mimmi Westenius. Skolan och köket låg i nedre våningen.

3

**Donationen från familjen
Söderlund till svenska kyrkan.**

Det var Gina och Gustav Söderlund som gjorde det möjligt för församlingen att köpa *Fredrikshäll* genom att de donerade sin fastighet på Baldersvägen 43 till Svenska kyrkan.

Gina var barn till Frans Göran (Krok-Olle) och Henrika Olsson som bodde på Baldersvägen 43.

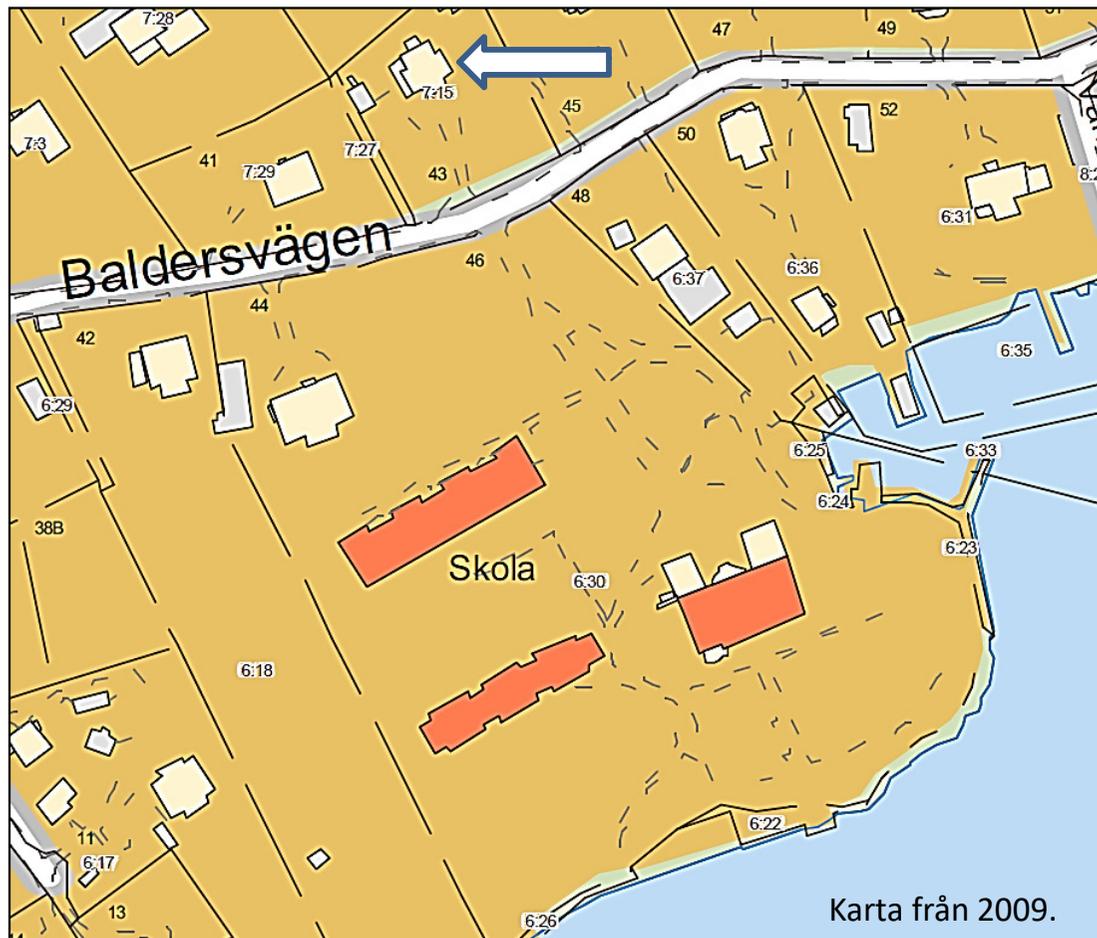
På bilden poserar Ginas far Frans Göran med hustrun Henrika och deras hund.

Frans Göran och Henrika fick två döttrar, Ester Maria och Jenny Georgina (Gina) varav Gina bodde kvar i villan till sin död 1961.

När Gina och Gustaf donerade sin fastighet till församlingen ville de att den skulle användas som bostad för medellösa prästänkor.

Eftersom det visade sig att det inte fanns så många prästänkor, sålde Svenska kyrkan fastigheten till Frälsningsarmén, som då hade sin folkhögskola förlagd till Lyngsåsa, Baldersvägen 46.

Villan användes sedan som rektorsvilla under de år folkhögskolan fanns kvar på Lyngsåsa. Frälsningsarmén flyttade 2006 verksamhet till Ågesta och villan såldes till en privatperson.

Fastigheten Baldersvägen 43 såldes till Frälsningsarmén för 160.000 kr och behållningen efter avskrivning av skuld blev 103.000 kr.

4

Dalarö församling tar över fastigheten.

Församlingen köpte *Fredrikshäll* för försäljningsvinsten av Baldersvägen 43 och ett lån från prästlönefonden.

Köpesumma för den dåligt underhållna fastigheten var 145.000 kr.

Efter omfattande reparations- och underhållsarbeten var huset inflyttningsklart 1972.

Gammelgården används sedan 1972 som församlingshem.

Byggnaden har inte underhållits på flera år och behöver en grundlig översyn för reparation, målning, etc. Bild från 1960.

**Tillägg med
fakta och bilder.**

I protokoll från december 1971 framgår att man i Österhaninge samfällighet (som Dalarö församling ingick i) har beräknat 320 000 kronor till för förvärv och reparationer.

Utdrag ur protokoll från februari 1971.

Kyrkoherde Magnusson informerar om att Dalarö församling för Söderlundiska fondens räkning erbjudits att förvärva fastigheten Gammelgården, Dalarö. Haninge kommun har tidigare erbjudits att förvärva fastigheten. Kostnaden för förvärvet och nödvändiga reparationer har beräknats till 230.000:- kronor. Genom försäljning av fastigheten stg. 203 skulle det bli en mellanskillnad på 150.000:- kronor, vilket belopp Söderlundiska fonden skulle behöva låna ur prästlönefonderna.

Härav framgår att byggnaden inte hade underhållits på flera år och behöver en grundlig översyn, reparation, målning, etc. Kostnaden för förvärvet var 145 000 kr och övriga arbeten uppgick till 185 000 kr.

Omräkning till 2023 års penningvärde.

Köpesumman för fastigheten Fredrikshäll / Gammelgården i dagens penningvärde.

145 000 SEK år **1971** motsvarade betalning för lika lång arbetstid som **1 321 507,69** SEK år **2023** mätt med löneindex för manlig industriarbetare/hantlangare.

103 000 kr ur "Söderlundska donationsfonden" användes vid inköpet av fastigheten.

Kostnad för förvärv och reparationer.

320 000 SEK år **1971** motsvarar **2 916 430,77** SEK år **2023**.

(Beloppet var ett lån från Prästlönefonden.)

Beräknat lån ur prästlönefonden.

150 000 SEK år **1971** motsvarade **1 367 076,92** SEK år **2023**.

Omräkning enl. Statistiska Centralbyrån <http://www.scb.se/Pages/PricesCrib.aspx?id=258649>

Omräkningen motsvarande 586,77%

Vid entrén till Gammelgården finns en minnesplakett uppsatt med följande text:

GINA OCH GUSTAF
SÖDERLUNDS MINNE
MÖJLIGGJORDE ATT
GAMMELGÅRDEN
OMSKAPADES 1972 TILL
DALARÖ
FÖRSAMLINGSHEM

Några ombyggnader har skett sedan huset började användas som församlingshem.

Bl.a. har ett nytt kök anordnats på plan 2.

I huset finns bl.a. expedition och många samlingsrum för olika verksamheter.

Ägare 2023
Haninge pastorat (org.nr: 252004-9269).

Frans Göran Olsson även kallad "Krokolle" bodde på Baldersvägen 43 byggt 1884.
Han var verksam som arkitekt och byggare.

Fastighetsbeteckning: Dalarö 7:15 / Läge: Lat: N 59° 8' 12.89" Long: E 18° 25' 16.68"
Jordeboksboksnummer 149c / Äldre Stg nr 202C / Kvarter Jungfrun.

**Som närmsta granne hade han Karl Alfred Rydell
i nr 45 även han byggde många hus på Dalarö.**

Kyrkorådets alla protokoll angående förvärv och reparation finns som bilagor.

Se även DHF:s bildanalys:

nr 456, Odinsvägen 5 Dalarö 2:121 år 1988.

nr 473, Odinsvägen 5 Dalarö 2:121 år 1960.

nr 4938, Utefter Odinsvägen mot Hotellbryggan, före 1980.

nr 3809, Baldersvägen 43, i början av 1900-talet.

nr A503 del 1, Första skolan på Dalarö / Stenhuset.

nr A503 del 4, Mimmi Westenius privatskola.

nr 604, kvitto från Westenius handelsbod, 1870.

Sammanställt 2023.